

Tarkastusmuistio
Kotoutumiskoulutuksen tuloksellisuus

Liittyy tarkastukseen: Kotoutumiskoulutus
Tekijä: Tanja Kirjavainen
Päivämäärä: 21.8.2018
Diaarinumero: 348/54/2016
Lisätietoja: Tanja Kirjavainen

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Aineisto	2
3	Kotoutumiskoulutus alkukartoituksesta suoritukseen	3
	3.1 Kotoutumiskoulutuksen koulutusjaksot.....	3
	3.2 Kotoutumiskoulutuksen päättäneet	9
4	Koulutuspalvelujen tuottajien välinen tuloksellisuus	13
	4.1 Menetelmä ja aineisto	13
	4.2 Tulokset	15
5	Yhteenveto	23
	Liitteet	24
	Viitteet.....	26

1 Johdanto

Tässä muistiossa tarkastellaan maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta Koulutusportti-tietojärjestelmän tietojen perusteella vuosina 2013–2016 ja arvioidaan kotoutumiskoulutuksen järjestäjien välisiä tuloksellisuuseroja. Muistio on liitedokumentti tarkastuskertomukseen *Kotoutumiskoulutus*.

Kotoutumiskoulutuksen tuloksellisuutta arvioidaan kielen oppimisen näkökulmasta. Kohdemaan kielen osaaminen vaikuttaa tutkimusten mukaan maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työllistymiseen.¹ Mitä parempi on kielitaito, sitä paremmin maahanmuuttajat ja turvapaikan saaneet kotiutuvat ja työllistyvät. Vaikka kotoutumiskoulutukseen tehdyt muutokset viimeisten parin vuoden aikana painottavat aikaisempaa enemmän työssä oppimista ja työharjoittelua, on kielen oppiminen edelleen yksi kotoutumiskoulutuksen keskeisimmistä tavoitteista. Viime vuosina on myös nostettu esille se, että läheskään aina kotoutumiskoulutuksessa ei saavuteta koulutuksen tavoitteeksi asetettua kielitaidon tasoa B1.1.² Näiden syiden vuoksi Kotoutumiskoulutusta koskeneessa tarkastuksessa oli perusteltua selvittää sitä, onko kotoutumiskoulutuksen järjestäjien välillä eroja sen suhteen, miten hyvin kieltä opitaan.

Koulutusportti-tietojärjestelmän tiedot tarjoavat edellytykset kielitaidon tuloksellisuuden arviointiin koulutuspalvelujen tuottajien välillä. Järjestelmään on tallennettu alkukartoituksen tulos kielitaidon lähtötasosta sekä saavutettu kielitaidon taso koulutusjakson päättyessä. Näiden tietojen avulla voidaan tarkastella sitä, mikä on yksittäisen koulutuspalvelujen tuottajan ns. arvonlisä (value-added) saavutetun kielitaidon suhteen ja onko koulutuspalvelujen tuottajien välillä suuria eroja tämän arvonlisän suhteen. Koulutusportti-tietojärjestelmän tietoihin on myös mahdollista yhdistää muuta arvioinnissa tarvittavaa tietoa koulutukseen osallistuneista.

Muistio etenee siten, että toisessa luvussa kuvataan aineisto, jota käytetään kotoutumiskoulutuksen analysointiin. Kolmannessa luvussa kuvataan kotoutumiskoulutuksessa tapahtuneita muutoksia Koulutusportti-tietojärjestelmän tietojen pohjalta. Neljännessä luvussa esitetään tuloksellisuusanalyysin tulokset ja viidennessä luvussa tulosten yhteenveto.

2 Aineisto

Aineistona kotoutumiskoulutuksen tuloksellisuuden arvioinnissa käytettiin rekisteriaineistoja, jotka koottiin useammasta eri lähteestä. Tiedot kotoutumiskoulutuksesta ja siihen osallistuneista henkilöistä on saatu Koulutusportti-tietojärjestelmästä. Koulutusportti on TE-toimistojen ja kotoutumiskoulutusta sekä kielitaidon testausta järjestävien organisaatioiden välinen asiakastiedon välitysjärjestelmä. Siinä käsitellään työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen ja kotoutumistuella tuettavien omaehtoisten opiskelijoiden järjestämiseen, asiakasohjaukseen sekä kielitaidon testaukseen liittyviä tietoja. Järjestelmää hallinnoi KEHA-keskus ja Uudenmaan ELY-keskus.

ELY-keskukset ja TE-toimistot ovat käyttäneet Koulutusportti-tietojärjestelmää kotoutumiskoulutuksen hallinnointiin. Järjestelmän käyttö aloitettiin kehittämismielessä vuonna 2010. Järjestelmän käyttöä on laajennettu asteittain suurimmissa TE-toimistoissakeskuksissa siten, että vuonna 2014 järjestelmä otettiin käyttöön kokonaisuudessaan Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Hämeen TE-toimistoissa. Suurimmassa osassa näistä TE-toimistoista järjestelmä oli käytössä jo vuonna 2013. Kaikissa TE-toimistoissa järjestelmä on ollut käytössä vuoden 2015 alusta lähtien.

Järjestelmään kirjataan kotoutumiskoulutukseen liittyvää tietoa. Järjestelmään kirjataan tiedot henkilöstä, kun hän ilmoittautuu alkukartoitusjonoon. Siinä on tietoa alkukartoituksen ajankohdasta ja alkukartoituksen kielitestin tuloksesta ja koulutukseen jonotuksen alkupäivämäärästä. Kaikilla kotoutumiskoulutuksen aloittaneilla ei järjestelmässä ole tietoa alkukartoituksesta. Koulutusten osalta järjestelmässä on tietoa henkilön kielitaidon lähtötasosta, koulutustyyppistä, onko koulutus ollut työvoima- vai omaehtoista koulutusta, koulutuksen aloitus- ja lopetus/keskeyttämispäivistä ja saavutetusta kielitaidon taitotasosta. Jos koulutusjakso on päättynyt keskeyttämiseen, järjestelmään kirjataan myös keskeyttämisen syy. Edellisten lisäksi järjestelmään on kirjattu tieto henkilön kansallisuudesta, äidinkielestä ja koulutustasosta. Tieto koulutustasosta on kuitenkin usein osalla koodattu ei-tiedossa olevaksi.

Koulutuspalvelujen tuottajat vievät Koulutusporttiin tiedot järjestämästään koulutuksesta. Järjestelmästä löytyy tietoa koulutuksen lähtötasosta, tavoitetasosta, koulutustyyppistä, koulutuksen laajuudesta ja osallistujamäärästä. Kun koulutus on päättynyt, koulutuksen järjestäjä kirjaa tiedon Koulutusporttiin.

Tässä tarkastuksessa on ollut käytössä Koulutusportin alkukartoituksia, jonotusta ja koulutuksia koskevat tiedot vuosilta 2010–2017. Vuoden 2017 osalta tiedot päättyvät elokuun alkuun eli aineiston muodostaa henkilöt, joiden kotoutumiskoulutusta on hallinnoitu Koulutusportti-tietojärjestelmän kautta vuodesta 2010 vuoden 2017 elokuun alkuun. Henkilötason tietoihin on Tilastokeskuksessa yhdistetty koulutukseen osallistuneiden henkilöiden taustatietoja kuten ikä, sukupuoli, maahantuloajankohta, perhetilanne, koulutus, työmarkkinatilanne ja tulot koulutusta edeltävältä ajalta sekä koulutukseen osallistuminen, työmarkkinatilanne ja tulot koulutuksen jälkeiseltä ajalta. Nämä rekisteritiedot ovat vuosilta 2008–2015. Ikää, sukupuolta ja maahantuloajankohtaa koskevat taustatiedot löytyivät suurimmalle osalle rekisterin henkilöistä. Tuloja ja työmarkkinatilannetta koskevia tietoja oli noin kahdelle kolmasosaa Koulutusportti-tietojärjestelmään kirjatusta henkilöistä. Näitä viimeksi mainittuja tietoja ei tarkastella tässä muistiossa.

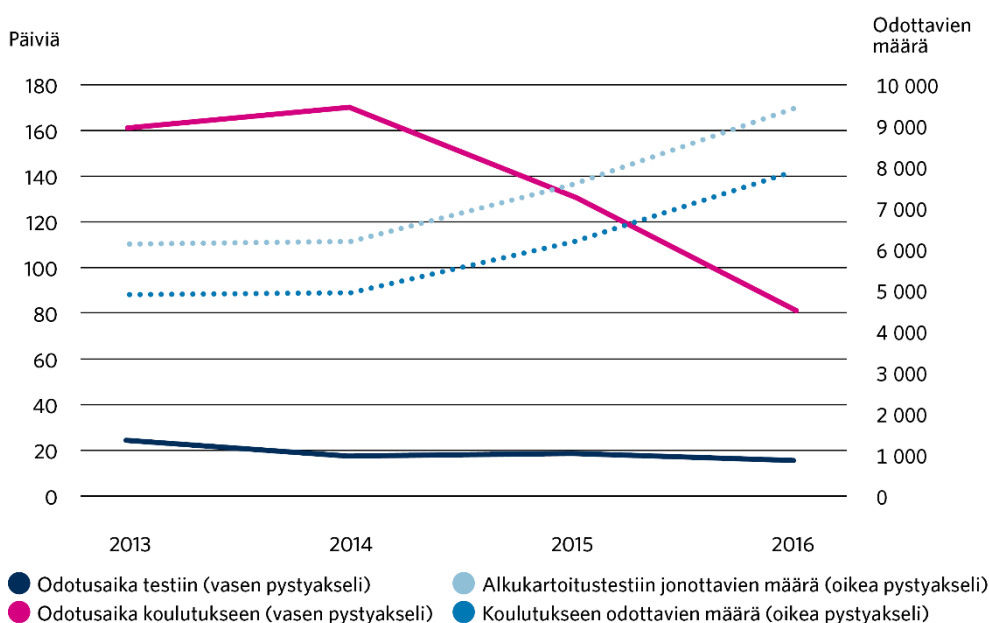
Koulutusportti-tietojärjestelmässä on myös identifiointitunnus yksittäisille koulutuksille sekä koulutuksen järjestävälle palvelujen tuottajalle. Tietojärjestelmästä löytyy myös tieto koulutuksesta vastaavasta TE-toimistosta. Näiden tietojen perusteella tässä työssä arvioidaan koulutuspalvelujen tuottajien välisiä eroja tuloksellisuudessa. Tuloksellisuutta arvioidaan koulutuksen päättäneiden kielitaidon tasolla.

Tässä muistiossa esitetyissä analyyseissä on käytetty Koulutusportin tietoja vuosilta 2013–2016. Nämä vuodet on valittu sen perusteella, että tällä ajanjaksolla järjestelmä on ollut käytössä suurimmaksi osaksi kaikissa suurimmissa maahanmuuttajia palvelevissa TE-toimistoissa. Luotettavimpia tiedot ovat vuosilta 2015–2016, jolloin järjestelmä oli käytössä kaikissa TE-toimistoissa.

3 Kotoutumiskoulutus alkukartoituksesta suoritukseen

Uudenmaan ELY-keskus on julkaissut muutamana vuotena tilastotietoa Koulutusportin kotoutumiskoulutuksesta. Nämä tilastot kuvaavat lähinnä yksittäisiä koulutuksia ja yhdellä henkilöllä yksittäisiä koulutuksia voi olla useita. Erityisesti vuodesta 2016 lähtien, kun koulutuksessa siirryttiin moduuleihin, henkilöillä on samanaikaisesti käynnissä enemmän kuin yksi koulutus. Tässä luvussa tarkastellaan ensin yksittäisiä koulutuksia vuosina 2013–2016. Tämän jälkeen tarkastellaan henkilö pohjaisia tietoja koulutuksen kokonaiskestosta, yksittäisten koulutusten määrästä ja saavutettuja taitotasoja

Kotoutumiskoulutuksen lisääntyneet resurssit näkyvät odotusajoissa, sillä ne ovat lyhentyneet sekä alkukartoitustestiin että koulutukseen vuodesta 2013 vuoden 2017 elokuun alkueen (kuvio 1). Odotusaika koulutukseen enemmän kuin puolittui vuodesta 2014 vuoteen 2016 reilusta 160 päivästä 60 päivään. Samaan aikaan kuitenkin sekä alkukartoitukseen että koulutukseen odottavien määrä Koulutusportti-tietojärjestelmässä on kasvanut selvästi.

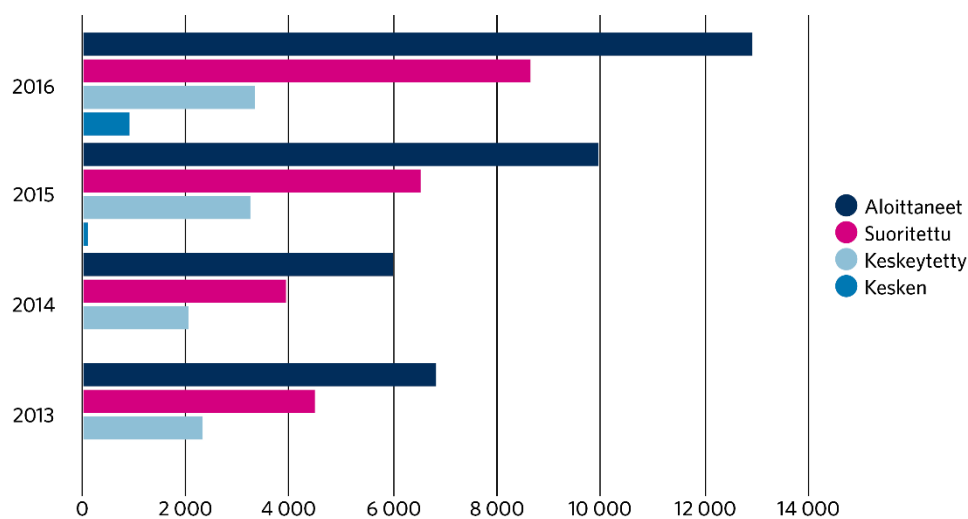

Kuvio 1: Odotusaika alkukartoitustestiin ja koulutukseen vuosina 2013–2017. Lähde: Koulutusportti-tietojärjestelmä.

3.1 Kotoutumiskoulutuksen koulutusjaksot

Kuviossa 2 on kuvattu Koulutusportti-tietokannassa olevien tyypiltään kotoutumiskoulutusten aloitettujen, suoritettujen ja keskeytettyjen koulutusten määrä vuosina 2013–2016. Kuten jo aineistokuvauksessa mainittiin, vuosina 2013 ja 2014 Koulutusportti-tietokanta ei ollut käytössä vielä kaikissa Suomen TE-toimistoissa, joten pieni osa vuosien 2013–2015 määrän kasvusta johtuu siitä, että järjestelmän käyttö laajeni kaikkiin TE-toimistoihin. Suurimmissa kaupungeissa järjestelmä on ollut käytössä koko ajanjakson ajan. Kuviosta nähdään, että aloitettujen kotoutumiskoulutusten määrä on kasvanut vuodesta 2015 vuoteen 2016. Vuonna 2016 Koulutusportti-tietokannan tietojen perusteella aloitettiin lähes 13 000 koulutusta kun vuonna 2015 koulutuksia aloitettiin vajaa 10 000. Suoritettujen koulutusten osuus aloitetuista koulutuksista oli koko tarkastelujaksolla noin 65 prosenttia. Vuonna 2016

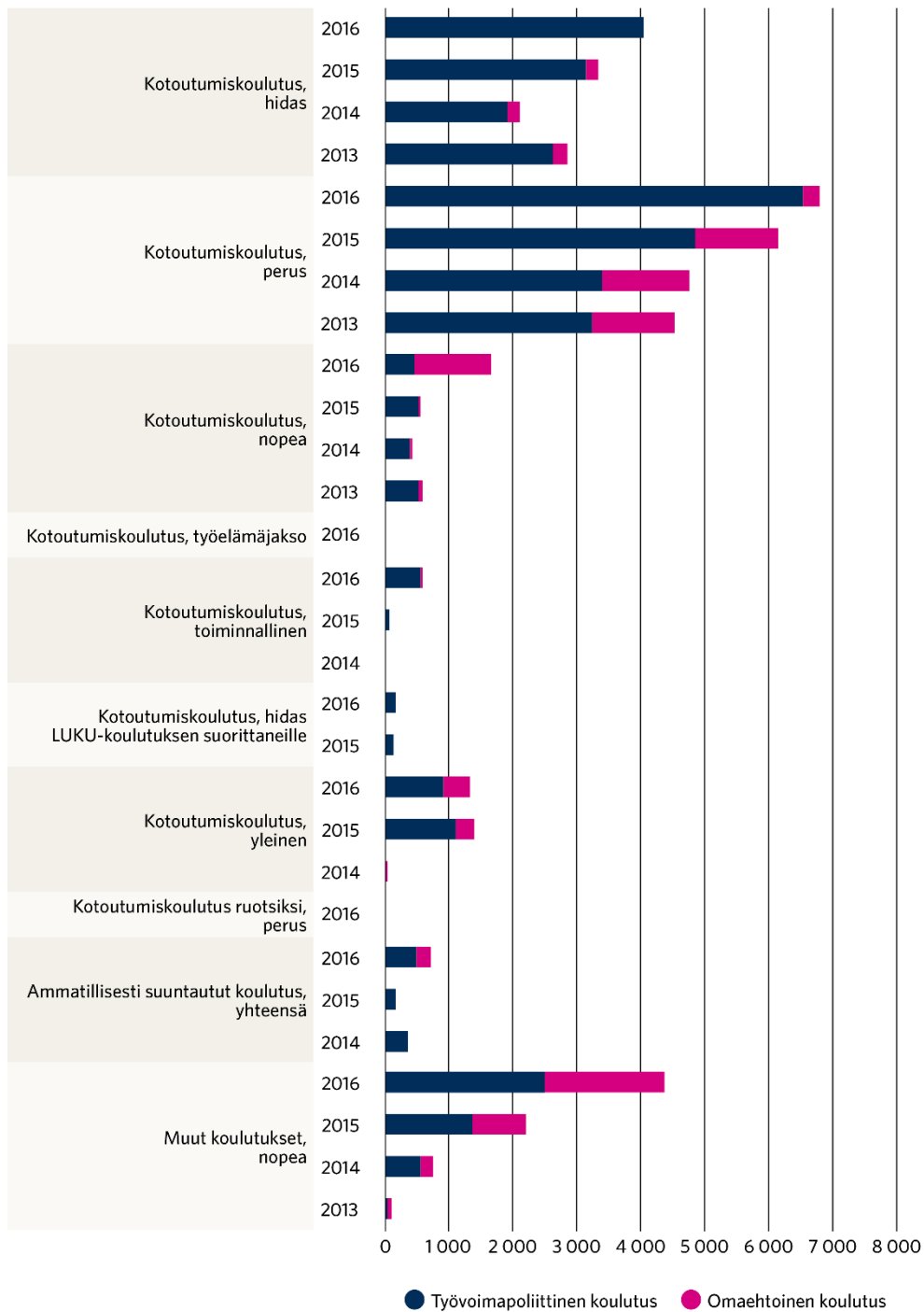
aloitetuista koulutuksista oli vuoden 2017 elokuuhun mennessä suoritettu noin 67 prosenttia. Noin 35 prosenttia aloitetuista koulutuksista keskeytyi vuosina 2013–2015. Vuoden 2016 osalta kesken olleiden koulutusten osuus oli elokuussa 2017 noin 7 prosenttia kun se aiempien vuosien koulutusten osalta oli noin prosentin luokkaa.

Kuvio 2: Koulutusportti-tietokannassa käsiteltyjen työvoimakoulutuksena annettujen kotoutumiskoulutusten aloitettujen, suoritettujen, keskeytettyjen ja kesken olevien koulutusten määrä vuosina 2013–2016 koulutusten aloitusvuoden perusteella. Lähde: Koulutusportti-tietokanta.

Kotoutumiskoulutuksen sisältö vaihtelee koulutustyyppin mukaan. Kuviossa 3 on kuvattu aloitettujen koulutusten määrä vuosina 2013–2016 kotoutumiskoulutuksen tyyppin mukaan Koulutusportti-tietokannassa olevista tiedoista. Kuviossa on eriteltyinä erityyppiset kotoutumiskoulutukset. Selvästi suurin osa aloitetuista koulutuksista on ollut perusmuotoista kotoutumiskoulutusta. Näiden lisäksi hidas koulutustyyppi on ollut myös hyvin tavallinen. Muiden tyyppisiä kotoutumiskoulutuksia aloitetuista koulutuksista on sen sijaan ollut selvästi vähemmän.

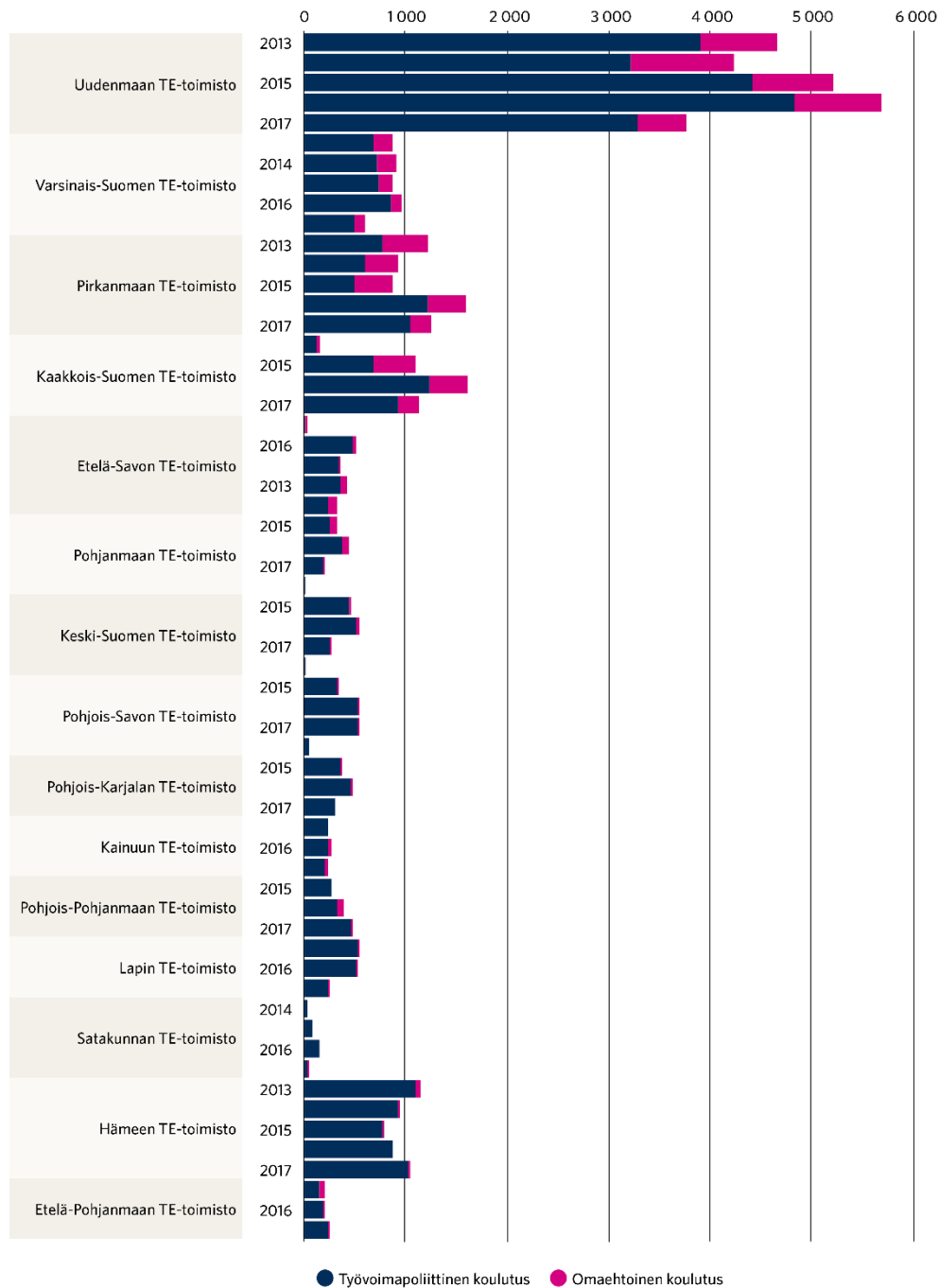
Kuviossa 3 on myös mukana ammatillisesti suuntautuneiden koulutusten kokonaismäärä vuosilta 2014 ja 2016 ja kaikkien muiden koulutusten määrät yhteenlaskettuna vuosilta 2013–2016. Muita koulutuksia ovat luku- ja kirjoitustaidon koulutus, valmistavat koulutukset (perusopetus, lukio- ja ammatillinen koulutus), perusopetus, ammatillinen koulutus sekä yleiseen kielitutkintoon johtava koulutus. Näiden muiden koulutusten yhteen laskettu osuus on kasvanut selvästi tarkastelujaksolla ja vuonna 2016 se oli jo 22 % prosenttia kaikista aloitetuista koulutuksista. Luku- ja kirjoitustaidon koulutus oli selkeästi suurin yksittäinen koulutustyyppi tämän ryhmän koulutuksista. Ammatillisesti suuntautuneita koulutuksia oli kaikista aloitetuista koulutuksista vain noin 3 prosenttia vuonna 2016. Prosentti-osuus oli myös vuoden 2017 ensimmäisen puolen vuoden osalta saman suuruinen.

Kuvio 3: Aloitettujen kotoutumiskoulutusten määrä vuosina 2013–2016 koulutustyyppin mukaan. Lähde: Koulusportti-tietokanta.

Kun aloitettuja koulutuksia tarkastellaan vielä TE-toimistoittain (ks. kuvio 4) nähdään, että ylivoimaisesti suurin osuus aloitetuista koulutuksista oli Uudenmaan TE-keskuksen alueella ja erityisesti Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Koulusportti-tietojärjestelmä on ollut näillä alueilla käytössä kokonaisuudessaan vuodesta 2014, mutta vuonna 2013 aloitettujen koulutusten määrä oli suurempi kuin vuonna 2014. Vuodesta 2015 Koulusportti-

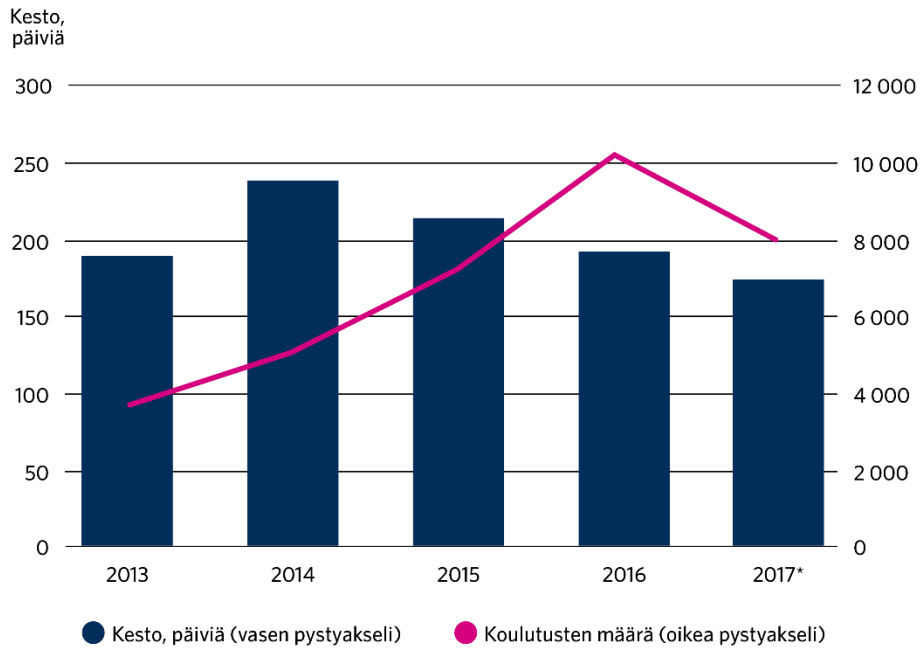
järjestelmä oli käytössä myös muissa pienemmissä Uudenmaan TE-toimistoissa. Koulutusten aloittaneiden määrät kasvoivat vuodesta 2015 vuoteen 2016 kaikissa TE-toimistossa. Määrällisesti suurinta kasvu oli Uudenmaan ja Pirkanmaan TE-toimistoissa.

Kuvio 4: Aloitetujen kotoutumiskoulutusten määrä (työvoimakoulutus ja omaehtoinen koulutus) Koulusportti-tietokannassa TE-toimistoittain vuosina 2013–2016. Lähde: Koulusportti-tietokanta.

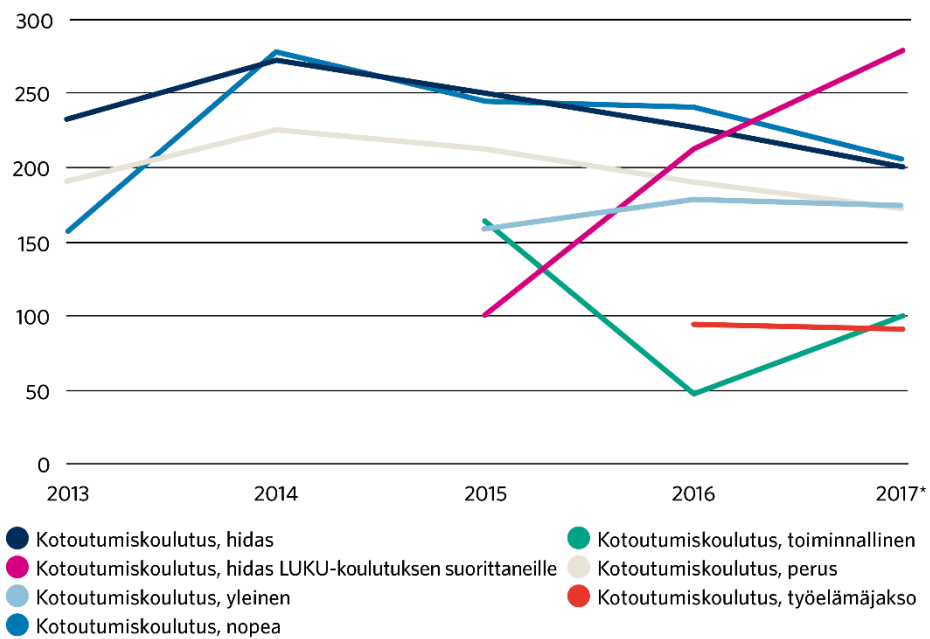
Koulusportissa käsiteltävien, suoritettujen kotoutumiskoulutusten keskimääräinen kesto on vuodesta 2014 lähtien lyhentynyt tasaisesti (ks. kuvio 5). Vuonna 2014 päättyneissä noin 5 000 koulutuksessa keskimääräinen kesto oli noin 240 päivää. Vuonna 2016

koulutusten pituus oli lyhentynyt 192 päivään samaan aikaan kun määrä oli noussut vajaan 10 200 koulutukseen. Vuoden 2017 osalta kuviossa on elokuun alkuun mennessä päättyneet koulutukset. Näissä koulutuksissa pituus edelleen lyheni.

Kuvio 5: Koulutusportissa käsiteltävien suoritettujen kotoutumiskoulutusten (työvoimakoulutus ja omaehtoinen koulutus) kesto ja lukumäärä vuosina 2013–2017 koulutuksen päättymisvuoden mukaan. Lähde: Koulutusportti-tietokanta. * Vuoden 2017 osalta ainoastaan koulutukset, jotka päättyivät 8.8.2017 mennessä.

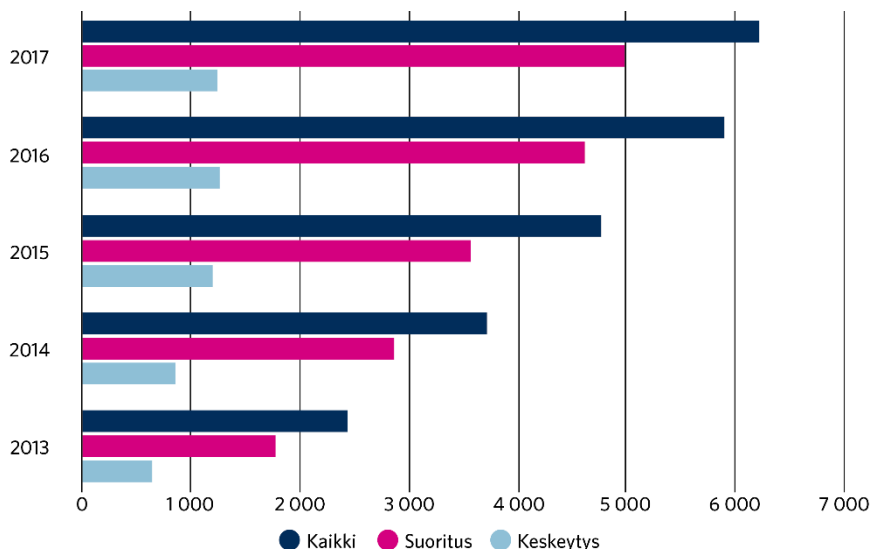
Kun kotoutumiskoulutusten kestoja tarkastellaan kotoutumiskoulutuksen tyyppien suhteen (ks. kuvio 6) havaitaan, että koulutuksen kesto on lyhentynyt yleisimmissä koulutus-tyypeissä hyvin samalla tavalla. Koulutuksen kesto oli jokaisena tarkasteluvuotena lyhyin ns. peruskotoutumiskoulutuksessa. Sekä hidas että nopea kotoutumiskoulutus olivat kumpikin noin 40 päivää pidempiä vuosina 2014–2017. Yleisen kotoutumiskoulutuksen kesto on ollut hyvin lähellä peruskotoutumiskoulutusta vuosina 2015–2017.

Kuvio 6: Koulutusportissa käsiteltyjen suoritettujen kotoutumiskoulutusten (työvoimakoulutus ja omaehtoinen koulutus) kesto koulutustyypeittäin vuosina 2013–2017 koulutuksen päättymisvuoden mukaan. Lähde: Koulutusportti-tietokanta. * Vuoden 2017 osalta ainoastaan koulutukset, jotka päättyivät 8.8.2017 mennessä.

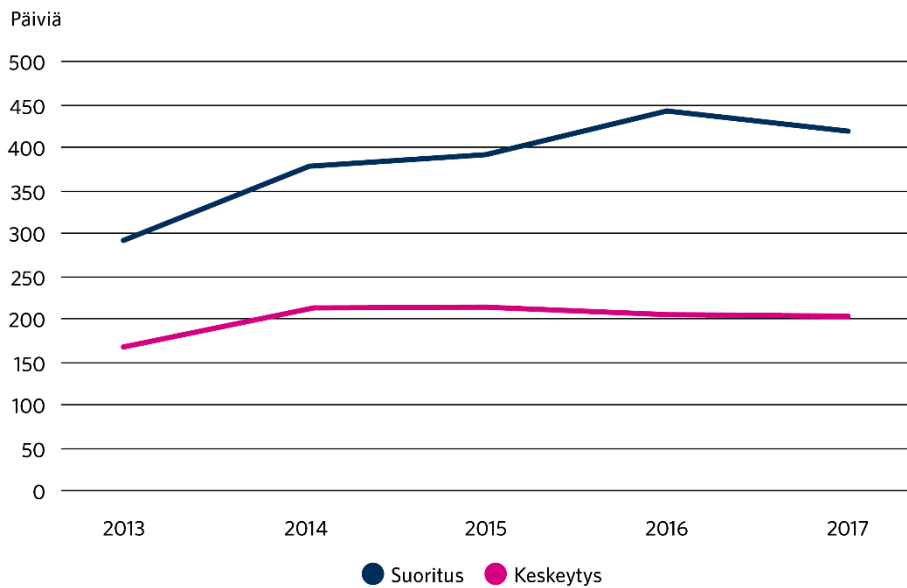
3.2 Kotoutumiskoulutuksen päättäneet

Edellä kuvattiin kotoutumiskoulutusta yksittäisten koulutusten kautta. Seuraavassa tarkastelun yksikkönä on henkilö, joka on voinut osallistua useampaan eri koulutukseen. Kuviossa 7 on kuvattu kotoutumiskoulutuksen päättäneiden henkilöiden lukumäärää koulutuksen päättämisyyn perusteella vuosina 2013–2017. Vuoden 2017 tiedot ovat jälleen vain elokuulle 2017 asti. Tarkasteluvuoden jälkeen henkilöillä ei ole Koulutusportti-tietokannassa enää aloitettuja koulutuksia. Kuvioista nähdään, että kotoutumiskoulutuksen päättäneiden henkilöiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2013. Vuonna 2016 koulutuksen päätti suoritukseen runsaat 4 600 henkilöä ja keskeytykseen vajaat 1 300 henkilöä.

Kuvio 7: Kotoutumiskoulutuksen päättäneiden henkilöiden määrä koulutuksen päättämisen syyn mukaan vuosina 2013–2017 (vuosi 2017 elokuun alkuun mennessä päättäneet koulutukset) Koulutusportti-tietokannan tietojen perusteella. Lähde: Koulutusportti-tietokanta.

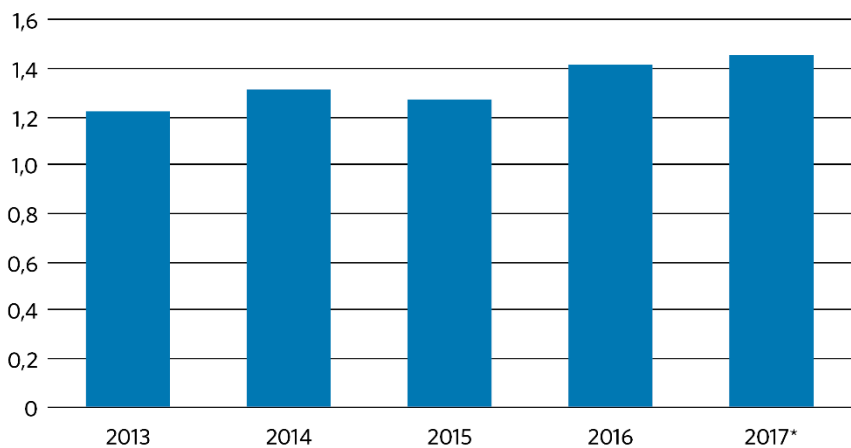
Kuviossa 8 on esitetty kotoutumiskoulutuksen kokonaiskesto henkilöillä, joilla koulutus päättyi joko suoritukseen tai keskeytykseen ja henkilöillä, joilla koulutus oli edelleen kesken vuosina 2013–2017. Kokonaiskestossa henkilöille on laskettu yhteen jokaisen erillisen jaksoson pituus ensimmäisestä aloitetusta koulutusjaksosta viimeiseen aloitettuun koulutusjaksoon. Koulutuksen kesto on pidentynyt jatkuvasti. Vuonna 2016 päättyneissä koulutuksissa henkilöillä kului keskimäärin vajaat 450 päivää eli noin vuosi ja 3 kuukautta. Keskeytykseen päättäneiden koulutusten kesto oli keskimäärin 200 päivää vuosina 2014–2016.

Kuvio 8: Kotoutumiskoulutuksen (työvoimakoulutus ja omaehtoinen koulutus) keskimääräinen kesto päivissä kotoutumiskoulutuksen vuosina 2013–2016 päättäneillä ja keskeyttäneillä henkilöillä ja henkilöillä, joilla koulutus oli vielä kesken. Lähde: Koulutusportti-tietokanta.

Kuviossa 9 on esitetty keskimääräinen jaksojen määrä kotoutumiskoulutuksen päättäneillä vuosina 2013–2016. Mukana ovat kaikki ensimmäisestä aloitetusta koulutuksesta viimeiseen koulutukseen asti. Joillakin henkilöillä osa jaksoista on lyhytkestoisia kartoitusjaksoja. Kuvioista nähdään, että jaksojen määrä on kasvanut erityisesti vuodesta 2016, jolloin uudet koulutusmallit otettiin käyttöön. Ennen vuotta 2016 päättyneissä koulutuksissa jaksojen määrä oli 1,2–1,3 välillä. Tämän jälkeen jaksojen määrä nousi vuonna 2016 päättyneissä koulutuksissa 1,4:än.

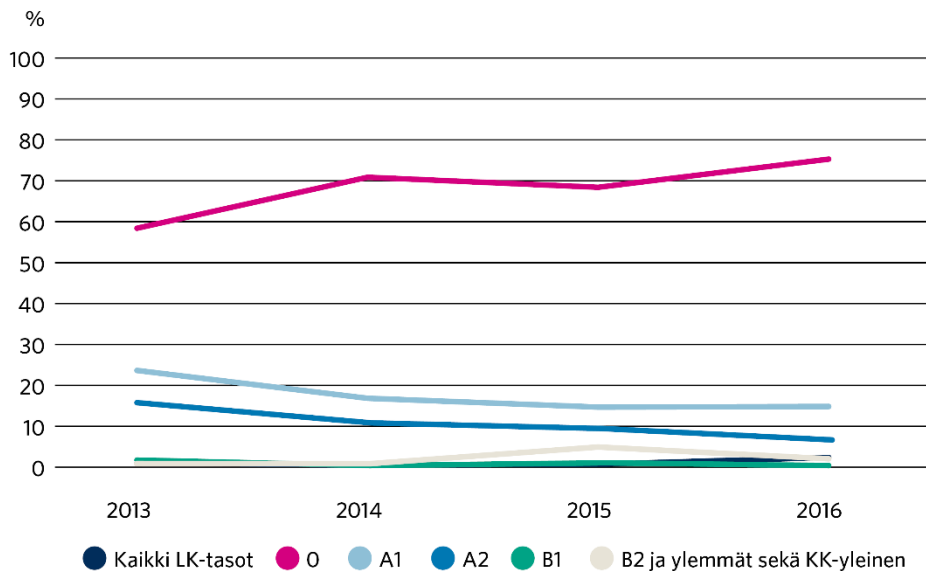
Jaksojen määrä

Kuvio 9: Keskimääräinen jaksojen lukumäärä kotoutumiskoulutuksen vuosina 2013–2016 päättäneillä henkilöillä. Lähde: Koulutusportti-tietojärjestelmä.

Kielitaidon lähtötaso

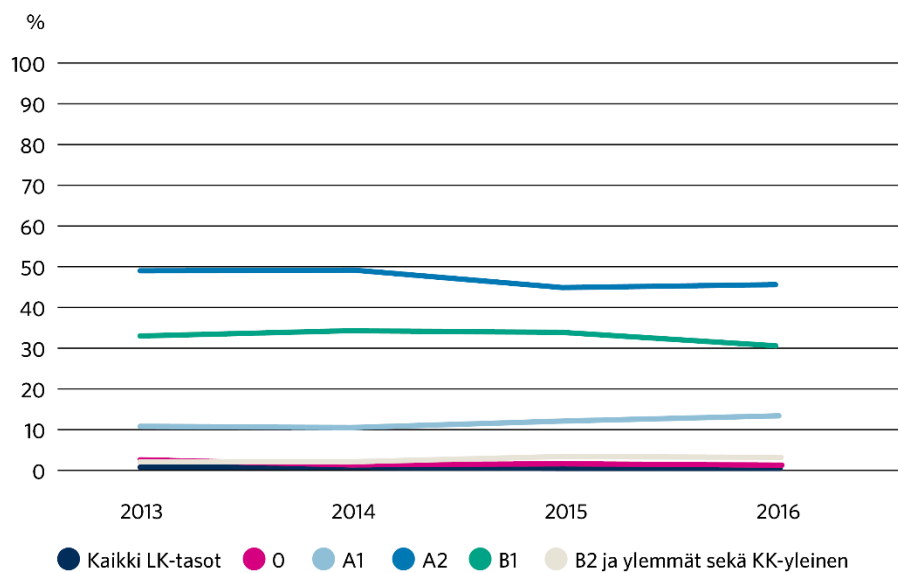
Suurimmalla osalla kotoutumiskoulutuksen päättäneistä suomen tai ruotsin kielen lähtötaso oli määriteltä tasolle 0 eli henkilöillä ei ollut lainkaan suomen tai ruotsin kielen taitoa (kuvio 10). Tähän ryhmään kuuluvien osuus on lisääntynyt vuodesta 2013 vuoteen 2016 noin 15 prosenttiyksiköllä. Vuonna 2016 kotoutumiskoulutuksen päättäneistä lähtötaso oli 0 noin 74 prosentilla koulutuksen päättäneistä. Myös niiden henkilöiden osuus kasvoi hieman, joille suositeltiin luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Vuonna 2016 heitä oli noin 1,5 prosenttia. Sen sijaan niiden henkilöiden osuus oli pienentynyt, joilla oli jo jonkin tasoinen suomen tai ruotsin kielen taito.

Kuvio 10: Kotoutumiskoulutuksen vuosina 2013–2016 päättäneiden kielitaidon lähtötaso koulutuksen alkaessa. Lähde: Koulutusportti-tietokanta.

Kielitaidon taitotaso koulutuksen päättyessä

Kotoutumiskoulutuksen yleisenä tavoitteena on, että henkilöt saavuttavat B1.1 kielitaitotason eli toimivan peruskielitaidon. Koulutuksen aikana saavutettava kielitaitotavoite voi kuitenkin vaihdella opiskelijan työllistymismahdollisuuksien ja ammatillisten jatkosuunnitelmien edellyttämällä tavalla, esimerkiksi korkeasti koulutettujen opiskelijoiden kohdalla.³ Siten tavoite on jossain määrin joustava. Kuten kuviosta 11 nähdään, B1 tason saavutti vuosina 2013–2015 vajaat 35 prosenttia kotoutumiskoulutuksen päättäneistä henkilöistä. Vuonna 2016 päättyneissä koulutuksissa osuus oli muutaman prosenttiyksikön pienempi. Noin puolella koulutuksen päättäneistä kielitaidon taso oli A2. Tällä tasolla henkilö ymmärtää selkeää ja yksinkertaistettua puhetta, joka käsittelee tuttuja ja jokapäiväisiä asioita. Henkilö myös pystyy kirjoittamaan suppeita ja yksinkertaisia tekstejä jokapäiväisistä asioista. Noin 10 prosentilla koulutuksen päättäneistä taitotaso oli tätä heikompi. Niitä henkilöitä, joiden taitotaso ylitti B1 tason, oli koulutuksen päättäneistä vain muutamalla prosentilla. Kuten kuviosta nähdään, on saavutetun kielitaidon taso keskimäärin hieman laskenut. Todennäköisesti suurin syy tähän on ollut se, että koulutuksen alkaessa myös lähtötaso on ollut keskimäärin hieman heikompi.

Kuvio 11: Kotoutumiskoulutuksen vuosina 2013–2016 päättäneiden suomen tai ruotsin kielen taitotaso koulutuksen päättyessä. Lähde: Koulutusportti-tietokanta.

4 Koulutuspalvelujen tuottajien välinen tuloksellisuus

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien työllistymistä ja parantaa heidän kielitaitoaan sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksiaan. Kielitaidon osalta tavoitteena on, että osallistujien suomen tai ruotsin kielen taito vastaisi tasoa B1.1. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöt pystyvät työskentelemään joko suomen tai ruotsin kielellä. Kuten edellä jo todettiin, noin kolmannes kotoutumiskoulutuksen päättäneistä saavuttaa tämän kielitaidon tason. Kielitaidolla on kuitenkin keskeinen merkitys yhteiskuntaan integroitumisessa ja työllistymisessä, joten myös sillä on merkitystä, miten tuloksekkaasti koulutuspalvelujen tuottajat pystyvät kieltä opettamaan. Jos koulutuspalvelujen tuottajien välillä on suuria eroja sen suhteen, miten kieltä heidän koulutuksissaan opitaan, toimintaa tehostamalla voidaan parantaa osallistujien kielitaidon tasoa ja sitä kautta heidän mahdollisuuksiaan toimia suomalaisessa yhteiskunnassa täysimääräisesti.

Koulutuspalvelujen tuottajien vaikutusta ja koulutuspalvelujen tuottajien välisiä eroja kielen oppimiseen arvioidaan tässä luvussa tilastollisesti. Koska tarkastuksessa oli käytettävissä koulutukseen osallistuvista koostuva yksilöpohjainen aineisto, jossa on tieto osallistujien kielitaidon tasosta koulutuksen alkaessa ja päättyessä, voidaan kielitaidon parantamista arvioida tarkemmin kuin pelkän saavutetun kielitaidon pohjalta koulutuksen päättyessä. Aineistossa on myös tunnistetieto kotoutumiskoulutuksen palvelujen tuottajille eli jokainen koulutukseen osallistuja voidaan yhdistää palvelun tuottajaan. Näiden tietojen avulla on mahdollista arvioida koulutuspalvelujen tuottajan tuottamaa vaikutusta eli lisäarvoa (ns. value-added) kielen oppimisessa.

4.1 Menetelmä ja aineisto

Koulutuspalvelujen tuottajien vaikutusta kielitaidon tasoon arvioidaan tilastollisella mallilla, jossa osallistujan koulutuksessa saavutettua kielitaidon tasoa selitetään hänen taustalla, koulutusta kuvaavilla tekijöillä sekä ns. koulutuspalvelujen tuottajakohtaisella vakiolla. Tuottajakohtainen vakio kuvaa koulutuspalvelujen tuottajan vaikutusta eli sen tuottamaa lisäarvoa kielen oppimiseen. Aineisto luonteeltaan kaksitasoinen siten, että koulutusjaksot muodostavat ensimmäisen tason ja niiden yläpuolella ovat koulutuspalvelujen tuottajat toisella tasolla. Tällaista aineistorakennetta on mahdollista analysoida ns. monitasomalleilla (multilevel models, hierarchical models)⁴. Tässä työssä pitäydytään rakenteeltaan yksinkertaisimmassa monitasomallissa ja estimoidaan jokaiselle koulutuspalvelujen tuottajalle oma tuottajakohtainen satunnaistermi (random intercept model), joka kuvaa kyseisen tuottajan vaikutusta eli arvonlisää kielen oppimisessa kotoutumiskoulutusjaksolla. Tuottajan vaikutus kuvaa siis sitä, kuinka paljon kyseisen koulutuspalvelujen tuottajan koulutuksessa saavutettu kielitaidon taso poikkeaa keskimääräisestä kotoutumiskoulutuksen antamasta kielitaidon tasosta koulutuksen päättyessä, kun otetaan huomioon koulutukseen osallistuneiden henkilöiden taustat sekä koulutuksen tyyppi ja kesto. Koska kielen oppimiseen vaikuttaa myös osallistujan henkilökohtaiset ominaisuudet, on mallissa mukana yksinkertaisimmat henkilön taustaa kuvaavat muuttujat. Näitä ovat osallistujan sukupuoli, ikä, kansallisuus, koulutus ja maassaoloaika.

Estimoitavassa mallissa kotoutumiskoulutukseen osallistuneiden henkilöiden kielitaidon tasoa selitetään siis tärkeimmillä henkilöiden ominaisuuksia kuvaavilla tekijöillä kuten iällä, sukupuolella, kansallisuudella ja Suomessa oleskelun pituudella. Tämän lisäksi mallissa on henkilön suomen tai ruotsin kielen taitotaso kotoutumiskoulutuksen alussa. Kyseessä on joko kielitaidon lähtötasotestin tulos tai TE-toimiston virkailijan arvio kielitaidon tasosta. Lisäksi mallissa on kotoutumiskoulutuksen pituus päivinä, koulutustyyppi ja koulutuksen aloitusvuosi.

Koska selitettävä muuttuja, kielitaidon taso, on järjestysasteikollinen muuttuja, käytettiin estimointimenetelmänä ns. ordered logit -mallia. Estimoitava malli on muotoa:

$$y_{ij}^* = x_{ij}\beta + u_j + \epsilon_{ij}$$

ja

$$y_{ij} = \begin{cases} 1 & \text{jos } y_{ij}^* \leq \kappa_1 \\ 2 & \text{jos } \kappa_1 < y_{ij}^* < \kappa_2 \\ \vdots & \\ K & \text{jos } \kappa_{K-1} < y_{ij}^* \end{cases}$$

Missä alaindeksi i kuvaa koulutusjaksolle osallistujaa ja alaindeksi j kotoutumiskoulutuksen palvelun tuottajaa. y_{ij}^* on henkilön i latentti kielitaidon taso koulutuksen päättyessä koulutuspalvelujen tuottajalla j ja y_{ij} havaittu kielitaidon taso. Vektori x_{ij} kuvaa osallistujan taustatekijöitä ja koulutukseen liittyviä tekijöitä, joita selitetään tarkemmin alla. Termi u_j on satunnainen vakio-termi koulutuspalvelujen tuottajalle j ja kuvaa koulutuspalvelujen tuottajan vaikutusta. Virhetermit ϵ_{ij} ovat logistisesti jakautuneet keskiarvolla 0 ja varianssilla $\frac{\pi^2}{3}$ ja ovat riippumattomia koulutuspalvelujen tuottajan vaikutuksesta u_j . Mallit on estimoitu Stata 15 versiolla meologit-käskyllä. Mallit estimoitettiin myös siten, että selitettävä muuttuja oli mallissa jatkuvana muuttujana. Tulokset olivat hyvin samankaltaisia ordered logit -mallin tulosten kanssa.

Aineisto ja eri mallien muuttujat

Koulutuspalvelujen tuottajien tuloksellisuutta arvioitiin aineistolla, joka kattoi kotoutumiskoulutuksen koulutusjaksot vuosilta 2013–2016. Koulutusjaksolla tässä analyysissä tarkoitetaan yksittäisen osallistujan (tässä tapauksessa maahanmuuttajan) aloittamaa koulutusta. Mukana ovat kaikki sellaiset osallistujien koulutusjaksot, joista Koulutusportti-tietojärjestelmään on kirjattu tieto maahanmuuttajan koulutuksen aloituspäiväyksestä, päättymispäiväyksestä (joko suoritus tai keskeytys), kielitaidon lähtötasosta ja saavutetusta kielitaidon tasosta sekä Tilastokeskuksen rekistereistä saadut tärkeimmät taustatiedot. Yksittäisellä henkilöllä voi olla aineistossa useampi koulutusjakso joko samalla tai jollakin toisella koulutuspalvelujen tuottajalla.

Aineistoon on otettu kaikki Koulutusportti-tietojärjestelmässä olevat kotoutumiskoulutuksen koulutustyyppit erilaisia kartoituksia lukuun ottamatta. Tavallisin koulutustyyppi oli perus kotoutumiskoulutus, jollaisia oli lähes puolet kaikista koulutusjaksoista. Hidas kotoutumiskoulutus oli myös hyvin yleinen koulutusjakso. Näitä jaksoja aineistossa oli noin neljännes kaikista jaksoista. Luku- ja kirjoitustaidon koulutusjaksoja oli vajaat 9 prosenttia ja nopean ja toiminnallisen kotoutumiskoulutuksen jaksoja noin 5 prosenttia kumpaakin kaikista jaksoista. Muiden koulutustyyppien jaksoja oli hyvin vähän. Mallit estimoitettiin myös siten, että mukana oli ainoastaan varsinainen kotoutumiskoulutus ja valmistava koulutus, joissa pääpaino on selkeämmin myös kielen oppimisessa. Näissä malleissa mukana ei toisin sanoen ollut luku- ja kirjoitustaidon koulutusta eikä ammatillisesti suuntautunutta koulutusta. Näiden mallien estimointitulokset eivät juurikaan poikenneet laajemmalla aineistolla tehtyjen estimointien tuloksista, joten niitä ei esitetä tässä muistiossa. Ne ovat saatavissa pyydettäessä Valtiontalouden tarkastusvirastosta.

Aineistossa on mukana myös sekä työvoima- että omaehtoinen koulutus. Koulutuspalvelujen tuottajista mukana ovat kaikki tuottajat, joilla oli vähintään 20 sellaista koulutusjaksoa, joista oli kaikki estimoinneissa käytettävät tiedot. Tällä kriteerillä aineistosta poistettiin 28 koulutuspalvelujen tuottajan tiedot. Lopullisessa aineistossa oli 74 koulutuspalvelujen tuottajaa. Tämä kriteeri johtui analyysissä käytetystä menetelmästä.

Kriteerit täyttäviä koulutusjaksoja aineistossa oli 38 074. Vuosina 2013–2016 aloitettuja ja päättyneitä koulutusjaksoja Koulutusportti-tietojärjestelmässä oli kaikkiaan 48 820 jak-

soa eli estimointien aineisto kattoi 80 prosenttia kaikista koulutusjaksoista. Suurin yksittäinen syy tietojen poistamiseen oli se, ettei osallistujille löytynyt Tilastokeskuksen rekistereistä tärkeimpiä taustatietoja. Tällaisia jaksoja oli noin 6 000.

Koulutusportti-tietojärjestelmän tietoihin yhdistettiin Tilastokeskuksen henkilö pohjaisista rekistereistä maahanmuuttajien taustatietoja. Estimoinneissa käytettävät tiedot ovat sukupuoli, ikä ja maassaoloaika koulutusjakson aloitushetkellä. Tarkastelu rajoittuu näihin taustatietoihin sen vuoksi, että muita laajemmin taustaa kuvaavien tekijöiden mukaan ottaminen olisi rajoittanut aineiston kokoa selvästi. Nämä tiedot olivat vuosilta 2008–2015.

Maassaoloaika on laskettu muuttotietojen pohjalta. Niille henkilöille, jotka olivat tulleet maahan ennen vuotta 2008 ja joilla ensimmäinen vuosille 2008–2015 osunut muutto oli maan sisäinen muutto, maassaoloaika laskettiin koulutuksen alkamisajankohdan ja vuoden 2008 ensimmäisen päivän erotuksena. Heidän osaltaan siis tehtiin se oletus, että he ovat olleet maassa jo useita vuosia. Jos henkilöllä oli ensimmäisen maahanmuuton ja koulutuksen alun välisenä aikana maastamuttoja, ulkomailla oleskeltu aika vähennettiin maassaoloajasta. Keskimääräinen maassaoloaika koulutusjakson alkaessa on noin 800 päivää eli hieman yli kaksi vuotta.⁵

Henkilöiden taustatietoina käytetään myös Koulutusportti-tietojärjestelmään kirjattuja maahanmuuttajan kansalaisuutta ja koulutustasoa. Nämä tiedot ovat TE-toimiston virkailijoiden kirjaamia tietoja ja perustuvat osallistujan omaan ilmoitukseen kartoitusta tehtäessä. Koska kyseisiä tietoja ei ollut saatavissa Tilastokeskuksen rekistereistä ja ne ovat kuitenkin keskeisiä kielitaidon tasoon vaikuttavia tekijöitä, estimoinneissa on käytetty näitä tietoja. Koska osallistujien kansallisuus toimii mallissa kontrollimuuttujana ja kansallisuuksia oli kaikkiaan 168, niiden kertoimia ei raportoida tässä muistiossa. Liitteessä 1 on esitetty kaikkien analyysissä käytettävien muuttujien keskiarvot ja keskihajonnat.

Estimoidut mallit

Kotoutumiskoulutuksen koulutuspalvelujen tuottajien tuloksellisuutta arvioitiin kolmella eri mallilla. Malli 1 oli ns. tyhjä malli, jossa saavutettua kielitaidon tasoa selitetään ainoastaan palvelujen tuottajien vaikutuksella. Mallin tulokset antavat kuvan siitä, kuinka suuri koulutuspalvelujen tuottajien välinen vaihtelu on kielitaidon tasolla mitattuna. Mallissa 2 selittäväksi muuttujaksi lisättiin maahanmuuttajan kielitaidon taso koulutusjakson alussa. Mallissa 3 edellisen muuttujan lisäksi selittäviksi muuttujiksi lisättiin edellä kuvatut maahanmuuttajan taustaa kuvaavat muuttujat sekä koulutusjaksoa kuvaavat muuttujat. Koulutusjaksoa kuvaavat muuttujat ovat koulutusjakson pituus, koulutustyyppi dummy-muuttujana ja dummy-muuttuja työvoimakoulutukselle. Näiden muuttujien lisäksi mallissa oli koulutuksen aloitusvuosi kontrolloimassa mahdollisia yleisempiä muutoksia kotoutumiskoulutuksessa, joilla voi olla vaikutusta kielitaidon tasoon. Tieto koulutustasosta on henkilön itsensä ilmoittama, minkä vuoksi siihen saattaa sisältyä epävarmuutta. Estimointeja tehtiin myös ilman kyseistä muuttujaa, mutta sillä ei ollut juurikaan vaikutusta tuloksiin. Sen vuoksi näitä tuloksia ei esitetä tässä muistiossa.

4.2 Tulokset

Taulukossa 1 on esitetty estimoitujen mallien tärkeimmät kerroinestimaatit. Kuten edellä todettiin, malli 1 on ns. tyhjä malli, jossa kielitaidon tasoa selitetään ainoastaan koulutuspalvelujen tuottajien vaikutuksilla. Mallin 1 estimointitulokset on raportoitu taulukossa 1 ensimmäisessä sarakkeessa. Toisessa sarakkeessa on esitetty saman mallin tulokset siten, että kertoimet ovat ilmaistu odds rationa eli vetosuhteena. Dummy-muuttujien osalta vetosuhte ilmaisee sen, kuinka monta kertaa todennäköisempää on saavuttaa korkeampi kielitaidon taso suhteessa vertailuryhmän todennäköisyyteen.

Taulukon 1 tuloksista nähdään, että palvelujen tuottajien vaikutusta kuvaavan termin varianssi σ_u^2 on tilastollisesti merkitsevä eli tuottajien välillä on tilastollisesti merkitseviä

eroja saavutetussa kielitaidon tasossa. Koulutuspalvelujen tuottajien välistä vaihtelua suhteessa koulutusjaksojen väliseen vaihteluun mittaava ryhmien välinen korrelaatiokerroin (intraclass correlation) on suuruudeltaan 0,222 eli saavutetun kielitaidon tason vaihtelusta 22,2 prosenttia on koulutuspalvelujen tuottajien välistä vaihtelua. Tätä voidaan pitää suhteellisen suurena vaihteluna. Vertailun vuoksi esimerkiksi kansallisissa oppimistulosarvioinneissa ja PISA-tulosten yhteydessä esitetty vastaavalla tavalla laskettu koulujen välinen vaihtelu on pienimmillään ollut noin 8 prosentin suuruinen. Maissa, joissa koulujen väliset erot oppimistuloksissa ovat suuria, koulujen välinen vaihtelu on ollut vähintään 30 prosentin luokkaa.

Mallissa 2 kielitaidon tasoa selitettiin kielitaidon lähtötasolla dummy-muuttujilla, joissa vertailuryhmänä oli kielitaidon taso 0, jossa oli hieman yli puolet kaikista aloitetuista koulutusjaksoista. Nämä henkilöt eivät toisin sanoen osanneet suomen tai ruotsin kieltä lainkaan. Kuten tuloksista nähdään, jaksoissa, joissa lähtötasona oli luku- ja kirjoitustaidon opetus, todennäköisyys päätyä kielitaidon alimmille tasoille on suurin. Lähtötason parantuessa lisääntyy todennäköisyys päätyä ylemmille kielitaidon tasoille. Lähes kaikki dummy-muuttujat ovat tilastollisesti merkitseviä. Poikkeuksena on lähtötasot A1.1 ja A1.2, joilla on todennäköistä päätyä samalle tasolle kuin silloin, kun kieltä ei osata lainkaan. Lähtötason huomiointi pienentää jonkin verran myös koulutuspalvelujen tuottajien välistä vaihtelua saavutetussa kielitaidossa, mutta palvelujen tuottajien satunnaistermien varianssi on edelleen tilastollisesti merkitsevä eli tuottajien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja saavutetussa kielitaidon tasossa. Koulutuspalvelujen tuottajien välinen vaihtelu on edelleen lähes 22 prosenttia taitotason vaihtelusta.

Mallissa 3 selittävinä muuttujina on henkilöiden taustaan liittyviä muuttujia sekä itse kotoutumiskoulutusta kuvaavia muuttujia. Näiden muuttujien kertoimet on esitetty taulukossa 1 sarakkeessa 3. Kaikki henkilöiden taustaa kuvaavat muuttujat ovat tilastollisesti merkitseviä. Tulosten mukaan naisilla on miehiä hieman suurempi todennäköisyys päätyä ylemmälle kielitaidon tasolle, kun muut mallin muuttujat ja järjestäjäkohtaiset tekijät on vakioitu. Maahanmuuttajan ikä vaikuttaa siten, että nuoremmille on todennäköisempää saavuttaa korkeampi kielitaidon taso. Pidempi maassaoloaika lisää todennäköisyyttä saavuttaa parempi kielitaidon taso. Myös henkilön kansallisuudella on vaikutusta saavutettuun kielitaidon tasoon samoin kuin henkilön koulutustaustalla. Vertailuryhmänä viimeksi mainitussa olivat koulutusjaksot, joissa osallistujalla ei ollut formaalia koulutusta. Näitä jaksoja oli noin neljä prosenttia kaikista jaksoista. Erityisesti korkeakouluopinnot tai korkeakoulututkinto lisäsivät todennäköisyyttä saavuttaa parempi kielitaidon taso.

Koulutusjakson tyyppillä on myös vaikutusta saavutettuun kielitaidon tasoon. Vertailuryhmänä oli perus kotoutumiskoulutus, jollaisia oli hieman vajaa puolet koulutusjaksoista. Todennäköisyys päätyä korkeammalle kielitaidon tasolle kasvoi nopeassa koulutuksessa, yleiseen kielitutkintoon tähtäävässä koulutuksessa, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Uusista ammatillisesti suuntautuneista moduuleista erityisesti taloushallinnon koulutuksessa oli todennäköisempää päätyä ylemmälle kielitaidon tasolle kuin perus kotoutumiskoulutuksessa. Tähän tulokseen täytyy kuitenkin suhtautua varauksella, sillä kyseisessä koulutuksessa koulutusjaksoja oli alle 10. Joukossa oli myös moduuleja, joilla todennäköisyys kasvoi päätyä peruskotoutumiskoulutusta alemmille kielitaidon tasoille. Työvoimakoulutuksessa, joka kattoi 81 prosenttia kaikista aineiston koulutusjaksoista, todennäköisempää saavuttaa parempi kielitaito kuin omaehtoisessa koulutuksessa. Mitä pidempi koulutusjakson pituus oli, sitä todennäköisempää oli päätyä ylemmälle kielitaidon tasolle. Koulutusjaksoja kuvaavien muuttujien lisääminen pienensi koulutuspalvelujen tuottajien välisiä eroja kielitaidon tasossa. Koulutuspalvelujen tuottajien välinen vaihtelu oli 14,3 prosenttia kokonaisvaihtelusta mallissa 3 eli selvästi alhaisempi kuin mal-
leissa 1 ja 2.

Taulukko 1: Mallien 1, 2 ja 3 estimointitulokset. Selitettävä muuttuja kielitaidon taso koulutusjakson päättyessä. Taulukossa on jokaisesta mallista esitetty myös kertoimien vetosuhteet eli odds ratiot viereisessä sarakkeessa.

	Malli 1	Malli 1	Malli 2	Malli 2	Malli 3	Malli 3
		odds ratio		odds ratio		odds ratio
Ikä					-0,0358***	0,965***
					(0,00217)	(0,00210)
Sukupuoli, nainen=1					0,211***	1,234***
					(0,0390)	(0,0481)
Maassaoloaika, vuosia					0,000192***	1,000***
Kielitaidon lähtötaso					(0,0000233)	(0,0000233)
Luku- ja kirjoitustaito 1		-2,889***	0,0556***		-1,089***	0,336***
		(0,251)	(0,014)		(0,279)	(0,0940)
Luku- ja kirjoitustaito 2		-2,123***	0,120***		0,147	1,159
		(0,447)	(0,054)		(0,326)	(0,377)
Luku- ja kirjoitustaito 3		-3,068***	0,0465***		0,344	1,411
		(0,111)	(0,005)		(0,327)	(0,462)
Luku- ja kirjoitustaito semi		-2,970***	0,051***		-0,659*	0,517*
		(0,171)	(0,009)		(0,257)	(0,133)
0-taso (vertailuryhmä)						
A1.1		0,0722	1,075		0,597*	1,816*
		(0,221)	(0,238)		(0,250)	(0,455)
A1.2		0,359	1,432		0,675**	1,963**
		(0,275)	(0,394)		(0,215)	(0,421)
A1.3		0,723***	2,061***		1,180***	3,253***
		(0,147)	(0,304)		(0,131)	(0,428)
A1.3+		1,380***	3,975***		1,630***	5,102***
		(0,186)	(0,739)		(0,234)	(1,196)
A2.1		1,539***	4,658***		2,342***	10,40***
		(0,177)	(0,824)		(0,170)	(1,774)
A2.1+		2,489***	12,05***		3,241***	25,56***
		(0,559)	(6,736)		(0,366)	(9,360)
A2.2		2,678***	14,55***		3,318***	27,60***
		(0,212)	(3,090)		(0,270)	(7,442)
A2.2+		2,614***	13,65***		3,703***	40,57***
		(0,262)	(3,573)		(0,301)	(12,19)
B1.1		4,661***	105,7***		4,995***	147,7***
		(0,523)	(55,30)		(0,611)	(90,31)
KK, yleinen		4,584***	97,87***		2,303***	10,00***
		(0,224)	(21,92)		(0,244)	(2,445)
B2.2		1,345***	3,838***		1,767**	5,856**
		(0,266)	(1,021)		(0,581)	(3,400)
Koulutustausta (vertailuryhmä ei koulutusta) ei tietoa koulutuksesta					0,549***	1,731***
					(0,072)	(0,124)
Peruskouluopintoja					0,218***	1,244***
					(0,055)	(0,069)
Peruskoulu suoritettu					0,222**	1,248**
					(0,070)	(0,0872)
Lukio-opintoja					0,410***	1,507***
					(0,095)	(0,142)
Lukio suoritettu					0,575***	1,777***
					(0,083)	(0,147)
Ammatillisia opintoja					0,406***	1,501***
					(0,093)	(0,139)
Ammattitutkinto					0,501***	1,650***
					(0,094)	(0,155)
Korkeakouluopintoja					0,701***	2,017***
					(0,103)	(0,209)
Alempi korkeakoulututkinto					0,954***	2,597***
					(0,107)	(0,277)
Ylempi korkeakoulututkinto					1,100***	3,005***
					(0,124)	(0,372)
Koulutuksen aloitusvuosi (vertailuryhmä 2013)						
2014					0,291***	1,338***
					(0,053)	(0,071)
2015					0,402***	1,495***
					(0,065)	(0,097)
2016					0,492***	1,635***
					(0,089)	(0,146)
Koulutusjakson pituus, päiviä					0,009***	1,009***
					(0,0006)	(0,0006)
Koulutuksen tyyppi (vertailuryhmä kotoutumiskoulutus, perus)						
Luku- ja kirjoitustaidon koulutus					-2,094***	0,123***
					(0,308)	(0,038)
Kotoutumiskoulutus, hidas					-0,820***	0,440***
					(0,086)	(0,038)

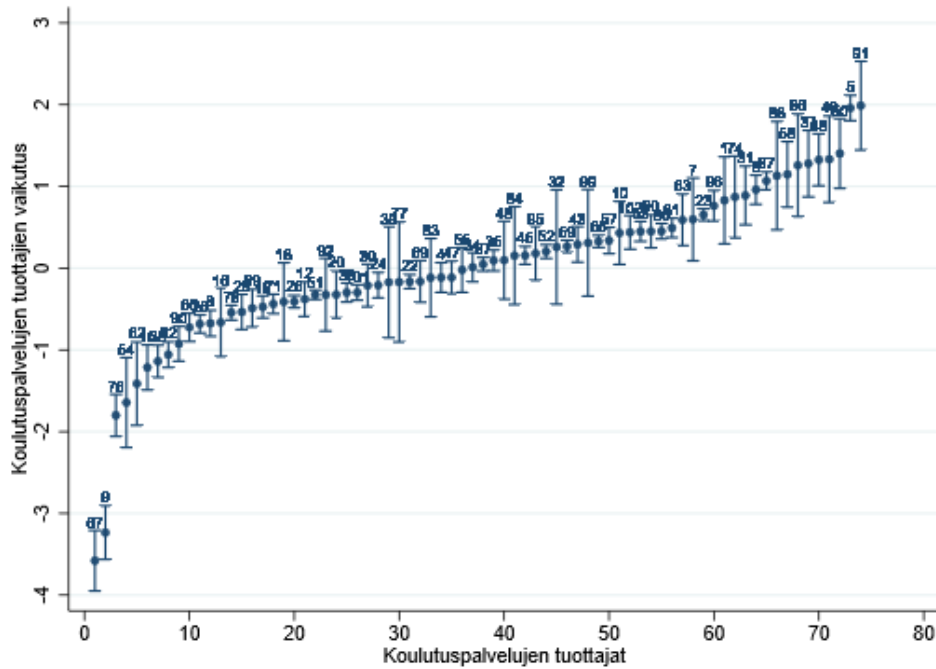
Kotoutumiskoulutus, nopea			1,015***	2,760***
			(0,139)	(0,382)
Kotoutumiskoulutus, toiminnallinen			-0,660**	0,517**
			(0,246)	(0,127)
Kotoutumiskoulutus, hidas LUKU-koulutuksen suorittaneille			-1,573**	0,207**
			(0,481)	(0,10)
Kotoutumiskoulutus, yleinen			-0,330	0,719
			(0,467)	(0,336)
Kotoutumiskoulutus, työelämäjakso			-0,107	0,898
			(0,537)	(0,483)
Yleiseen kielitutkintoon valmistava koulutus			1,193**	3,296**
			(0,413)	(1,362)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, sosiaali- ja terveys			-0,138	0,871
			(0,379)	(0,330)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, hotelli ja ravintola ja catering			-0,369	0,691
			(0,199)	(0,138)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, rakennus			-0,975**	0,377**
			(0,332)	(0,125)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, puhdistus			-0,100	0,905
			(0,143)	(0,129)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, metalli			-0,554***	0,575***
			(0,134)	(0,077)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, kuljetus ja liikenne			-0,634	0,530
			(0,337)	(0,179)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, kauppa ja asiakaspalvelu			-6,982	0,009
			(4,906)	(0,005)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, taloushallinto			2,830***	16,95***
			(0,193)	(3,276)
Ammatillisesti suuntautunut koulutus, kiinteistöpalvelu			0,758***	2,133***
			(0,125)	(0,267)
Maahanmuuttajille suunnattava valmistava koulutus, VALMA			0,172	1,187
			(0,348)	(0,413)
Maahanmuuttajille suunnattava valmistava koulutus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus			1,451***	4,269***
			(0,255)	(1,088)
Maahanmuuttajille suunnattava valmistava koulutus, perusopetukseen valmistava opetus			-0,312	0,732
			(0,437)	(0,320)
Perusopetus			-0,377	0,686
			(0,216)	(0,148)
Lukio			2,897***	18,12***
			(0,232)	(4,205)
Ammatillinen koulutus			-3,116***	0,044***
			(0,361)	(0,016)
Kotoutumiskoulutus ruotsiksi, perus ruotsiksi			-3,199***	0,041***
			(0,245)	(0,010)
Yleinen orientaatiojakso, arabia			-4,788***	0,008***
			(0,360)	(0,003)
Nopean työllistymisen orientaatiojakso, englanti			-6,342***	0,002***
			(0,411)	(0,0007)
Yleinen orientaatiojakso			-1,499*	0,223*
			(0,676)	(0,151)
Työvoimakoulutus/omaehtoinen koulutus, vertailuryhmä työvoimakoulutus			0,354	1,425
			(0,297)	(0,424)
Lisäksi dummy-rakenne kansalaisuudelle, vertailuryhmä Venäjä				
/cut1	-5,378***	-5,484***	-5,216***	
	(0,407)	(0,313)	(0,534)	
/cut2	-3,626***	-3,662***	-3,283***	
	(0,177)	(0,218)	(0,466)	
/cut3	-2,552***	-2,480***	-1,931***	
	(0,142)	(0,204)	(0,435)	
/cut4	-1,614***	-1,324***	-0,485	
	(0,136)	(0,157)	(0,360)	
/cut5	-0,899***	-0,400**	0,764*	
	(0,120)	(0,155)	(0,363)	
/cut6	-0,787***	-0,258	0,963**	
	(0,117)	(0,153)	(0,372)	
/cut7	0,0159	0,743***	2,342***	
	(0,114)	(0,164)	(0,358)	
/cut8	0,143	0,899***	2,555***	
	(0,115)	(0,163)	(0,371)	
/cut9	1,252***	2,230***	4,293***	
	(0,119)	(0,198)	(0,367)	
/cut10	1,459***	2,472***	4,595***	
	(0,121)	(0,197)	(0,385)	
/cut11	2,978***	4,204***	6,674***	
	(0,157)	(0,245)	(0,377)	

/cut12	4,287*** (0,197)	5,611*** (0,288)	8,252*** (0,402)
/cut13	5,567*** (0,312)	6,931*** (0,357)	9,655*** (0,475)
/cut14	6,633*** (0,724)	8,012*** (0,725)	10,75*** (0,829)
Järjestäjän satunnaisvaikutuksen varianssi	0,941*** (0,257)	0,910*** (0,226)	0,547*** (0,118)
Log likelihood	-81727,82	-75283,52	-66410,76
Ryhmiä välinen korrelaatio	0,222	0,217	0,143
Koulutuspalvelujen tuottajien määrä	74	74	74
Koulutusjaksojen minimi palvelun tuottajalla	20	20	20
Koulutusjaksojen maksimi palvelun tuottajalla	3 640	3 640	3 640

*** Kerroin merkitsevä 0,1% riskitasolla, ** kerroin merkitsevä 1% riskitasolla, * kerroin merkitsevä 5% riskitasolla. Kertoimien klusterikorjatut keskivirheet suluisissa.

Koulutuksen järjestäjien väliset erot

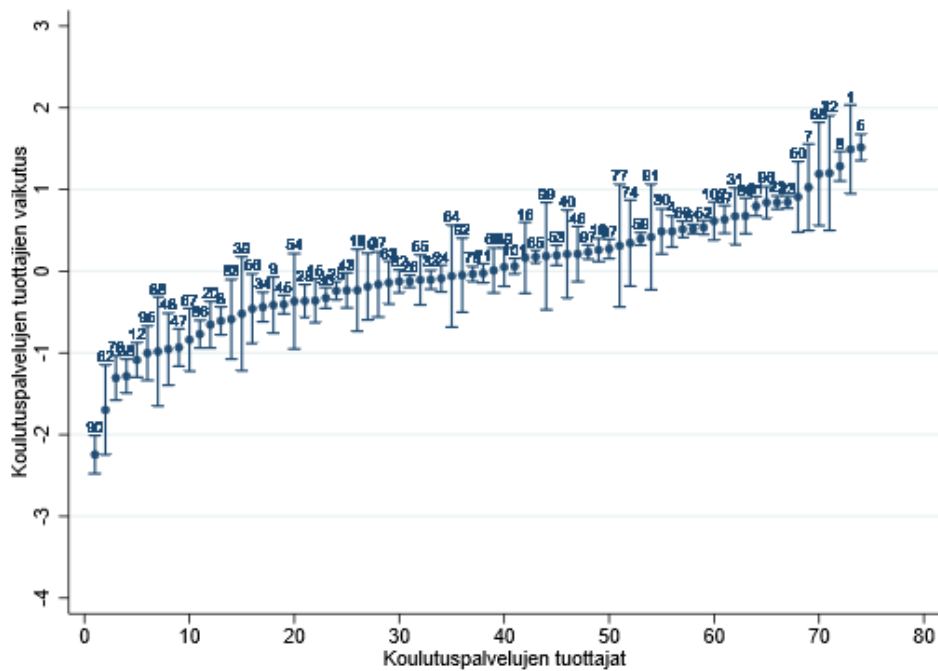
Kuten edellä todettiin, koulutuspalvelujen tuottajille estimoitujen vaikutusten varianssi oli kaikissa kolmessa mallissa tilastollisesti merkitsevä. Koulutuspalvelujen tuottajien välillä oli toisin sanoen eroja saavutetussa kielitaidon tasossa vielä senkin jälkeen, kun tärkeimmät osallistujien taustaa ja koulutusjaksoa koskevat tiedot oli otettu huomioon. Seuraavassa tarkastellaan vielä lähemmin koulutuspalvelujen tuottajille estimoituja vaikutuksia visuaalisesti. Kuviossa 12 on koulutuspalvelujen tuottajat järjestetty niiden vaikutuksen suuruuden perusteella järjestykseen. Näiden lisäksi kuvioon on laskettu vaikutuksen luottamusväli jokaiselle koulutuspalvelujen tuottajalle. Tätä luottamusväliä kuvaa jokaista palvelun tuottajaa esittävän pallukan läpi kulkeva pystyjana. Koska luottamusvälejä ei ole laskettu klusterikorjatuista keskivirheistä, voidaan niitä pitää suuntaa antavina, sillä klusterikorjauksen seurauksena voi osalla koulutuspalvelujen tuottajia luottamusvälit suurentua ja kertoimen tilastollinen merkitsevyys laskea. Koulutuspalvelujen tuottajan negatiiviset arvot kuvaavat sitä, että kyseisen tuottajan jaksoilla saavutettu kielitaidon taso jää keskimääräistä alhaisemmaksi ja positiiviset arvot sitä, että kielitaidon taso on keskimääräistä parempi. Kuviosta 12 nähdään, että joillakin koulutuspalvelujen tuottajilla vaikutuksen luottamusväli on varsin suuri erityisesti jakauman keskivaiheilla sekä yläpäässä. Näiden palvelun tuottajien vaikutus kielitaidon tasoon ei välttämättä poikkea keskimääräisestä. Sen sijaan suurimmalla osalla koulutuspalvelujen tuottajia luottamusvälit ovat pieniä. Kuviosta nähdään myös, että vaikutuksen suuruus vaihtelee varsin paljon eri koulutuspalvelujen tuottajien välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että joidenkin tuottajien pitämässä koulutuksissa on suurempi todennäköisyys päätyä ylemmälle kielitaidon tasolle.

Kuvio 12: Koulutuspalvelujen tuottajien estimoitu vaikutus kielitaidon tasoon kotoutumiskoulutuksessa Mallin 1 tulosten perusteella.

Kuten edellä kuvattiin, näihin tuottajakohtaisiin eroihin voi vaikuttaa sekä koulutukseen osallistuvien taustat että järjestetyn koulutuksen kesto ja tyyppi. Maahanmuuttajien taustatekijöiden ja koulutusjaksojen ominaisuuksien huomioon ottaminen pienentää tuottajien välisiä eroja selvästi mutta ei kuitenkaan poista niitä. Kuviossa 13 on esitetty mallin 3 tuottajien vaikutukset. Edelleen joidenkin koulutuspalvelujen tuottajien jaksoilla saavuttaa todennäköisemmin paremman kielitaidon tason. Suurimmalla osalla koulutuspalvelujen tuottajia vaikutuksen keskivirhe on pieni. Etenkin jakauman yläpäässä keskivirhe on joillakin tuottajilla kuitenkin niin suuri, ettei vaikutus ole tilastollisesti merkitsevä eli se ei juurikaan poikkea keskimääräisestä.

Kuten edellä luvussa 4.1. mainittiin, mallit estimoitiin myös siten, että mukana oli ainoastaan kotoutumiskoulutus -koulutustyyppit. Erot kielen oppimisessa koulutuspalvelujen tuottajien välillä olivat hyvin samankaltaiset edellä kuvattujen erojen kanssa. Ainoastaan muutamalla tuottajalla tuottajakohtaisen vakion arvo oli selvästi erilainen. Koulutuspalvelujen tuottajia tässä pienemmässä aineistossa oli 68. Myös nämä tulokset ovat saatavissa Valtiontalouden tarkastusvirastosta pyydettäessä.

Kuvio 13: Koulutuspalvelujen tuottajan vaikutus kielitaidon tasoon kotoutumiskoulutuksessa Mallin 3 tulosten perusteella, kun osallistujan tausta, lähtötaso ja koulutuksen tyyppi ja kesto on vakioitu.

Taulukossa 2 on esitetty Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroimen tulokset eri mallien välillä. Järjestyskorrelaatiokerroin mittaa nimensä mukaisesti eroja eri mallien tuottamissa palvelun tuottajan vaikutuksen perusteella lasketussa järjestyksessä. Korrelaatiokerroin saa arvon 1 silloin kun mallien tuottamat järjestykset ovat identtiset ja -1 silloin kun ne ovat täysin päinvastaiset. Kerroimen ollessa 0, järjestyksillä ei ole yhteyttä. Tuloksista nähdään, että Mallit 1 ja 3 tuottavat hieman erilaisen järjestyksen koulutuspalvelujen tuottajien välille. Siten osallistujien taustatekijöiden ja itse koulutusta kuvaavien tekijöiden huomioon ottaminen on tärkeää. Eroja on myös mallin 2 ja 3 välillä, joten pelkän lähtötason huomioon ottaminen ei välttämättä vielä riitä.

Taulukko 2: Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin eri mallien välillä

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Malli 1	1		
Malli 2	0,656	1	
Malli 3	0,576	0,7987	1

Kun palvelujen tuottajien vaikutusta tarkastellaan vielä tuottajan koon mukaan (taulukko 1), nähdään, että se on keskimäärin heikompi niillä tuottajilla, joilla jaksoja on ollut tarkastelujaksolla korkeintaan 250. Sen sijaan suuremmilla koulutuspalvelujen tuottajilla, joilla jaksoja on ollut enemmän kuin 1 000, osallistujat saavuttavat todennäköisemmin keskimääräistä korkeamman kielitaidon tason. Kahden keskimäisen ryhmän välillä erot ovat niin pieniä, etteivät ne ole tilastollisesti merkitseviä.

Taulukko 3: Koulutuspalvelujen tuottajien vaikutus palvelun tuottajan koon mukaan Mallin 3 tulosten perusteella

Koulutusjaksojen määrä	Koulutuspalvelujen tuottajien lkm	Tuottajakohtaisen vaikutuksen keskiarvo
≤ 250	38	-0,145
251-500	13	-0,004
501-1000	11	0,132
>1000	12	0,284

5 Yhteenveto

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on maahanmuuttajien työllistyminen ja kielitaidon parantaminen. Kotoutumiskoulutusta annetaan sekä työvoima- että omaehtoisena koulutuksena. Omaehtoisen koulutuksen osuus kotoutumiskoulutuksessa on viime vuosina yleistynyt selvästi. Kotoutumiskoulutukseen osallistuvien määrä on turvapaikanhakijoiden määrän nopean kasvun myötä kasvanut. Tästä kasvusta huolimatta odotusajat alkukartoitukseen ja itse koulutukseen ovat lyhentyneet.

Kotoutumiskoulutuksessa noin kolmannes koulutuksen päättäneistä saavuttaa B1.1 kielitaidon tason, joka on kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteella tavoitteena viimeistään viisi vuotta kotoutumiskoulutuksen päättämisen jälkeen. Puolet henkilöistä saavuttaa tason A2. Saavutettu kielitaidon taso on ollut laskeva. Osittain se johtuu siitä, että koulutuksen aloittaneiden henkilöiden kielitaidon lähtötaso on ollut alhaisempi. Kun vakioidaan henkilöiden lähtötaso, tausta ja koulutuksen ominaisuudet, on kielitaidon taso jopa hieman noussut.

Tarkastuksessa tehtyjen estimointitulosten perusteella koulutuksen järjestäjillä on itse näistä vaikutusta saavutettuun kielitaidon tasoon vielä senkin jälkeen, kun koulutukseen osallistujien tärkeimmät taustatekijät ja koulutuksen ominaisuudet on otettu huomioon. Kiinnittämällä huomiota koulutuspalvelujen tuottajien välisiin eroihin saavutetussa kielitaidon tasossa voi olla mahdollista tehostaa toimintaa. Tässä arvioinnissa mukana ainoastaan saavutettu kielitaidon taso. Jatkossa tulisi selvittää heijastuvatko erot saavutetussa kielitaidon tasossa myös siihen, miten kotoutumiskoulutukseen osallistuvat työllistyvät.

Liitteet

Taulukko 4: Estimoinneissa käytettyjen muuttujien keskiarvo ja keskihajonta

	Keskiarvo	Keskihajonta
Sukupuoli		
Mies, vertailuryhmä	0,410	0,492
Nainen	0,590	0,492
Ikä koulutusjakson alkaessa	34,467	9,646
Maassaoloaika koulutusjakson alkaessa, päiviä	803,930	868,719
Lähtötaso		
Luku- ja kirjoitustaito 1	0,047	0,212
Luku- ja kirjoitustaito 2	0,009	0,096
Luku- ja kirjoitustaito 3	0,0004	0,019
Luku- ja kirjoitustaito semi	0,006	0,076
0-taso, vertailuryhmä	0,533	0,499
A1.1	0,026	0,159
A1.2	0,041	0,198
A1.3	0,096	0,295
A1.3+	0,016	0,127
A2.1	0,100	0,300
A2.1+	0,011	0,103
A2.2	0,086	0,281
A2.2+	0,005	0,069
B1.1	0,004	0,063
KK, yleinen	0,002	0,044
B2.2	0,017	0,130
Taitotaso		
Luku- ja kirjoitustaidon koulutus, kaikki tasot yhdistetty	0,006	0,076
0-taso	0,026	0,158
A1.1		0,221
A1.2	0,097	0,296
A1.3	0,120	0,325
A1.3+	0,022	0,148
A2.1	0,180	0,384
A2.1+	0,030	0,170
A2.2	0,231	0,422
A2.2+	0,040	0,180
B1.1	0,147	0,354
KK, yleinen	0,040	0,196
B1.2	0,012	0,107
B2.1	0,003	0,055
B2.2 tai sitä korkeampi	0,002	0,040
Koulutustausta		
Ei tietoa koulutuksesta	0,371	0,483
Ei koulutusta, vertailuryhmä	0,039	0,193
Peruskouluopintoja	0,090	0,287
Peruskoulu suoritettu	0,082	0,274
Lukio-opintoja	0,018	0,131
Luokio suoritettu	0,073	0,260
Ammatillisia opintoja	0,042	0,200
Ammattitutkinto	0,084	0,277
Korkeakouluopintoja	0,045	0,208
Alempi korkeakoulututkinto	0,080	0,272
Ylempi korkeakoulututkinto	0,077	0,266
Koulutusjakson pituus, päiviä	203,441	121,031
Koulutustyyppi		
Luku- ja kirjoitustaidon koulutus	0,085	0,278
Kotoutumiskoulutus, hidas	0,259	0,438
Kotoutumiskoulutus, perus, vertailuryhmä	0,474	0,499
Kotoutumiskoulutus, nopea	0,045	0,207
Kotoutumiskoulutus, toiminnallinen	0,015	0,120
KK, hidas LUKU-koulutuksen suorittaneille	0,007	0,086
Kotoutumiskoulutus, yleinen	0,050	0,218
Kotoutumiskoulutus, työelämäjakso	0,001	0,027
Yleiseen kielitutkintoon valmistava koulutus	0,005	0,072
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, sosiaali- ja terveydenhuolto	0,005	0,073
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, Hotelli, ravintola ja catering	0,004	0,065
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, rakennus	0,003	0,052

Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, puhdistus	0,001	0,037
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, metalli	0,001	0,033
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, kuljetus ja liikenne	0,001	0,034
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, kauppa ja asiakaspalvelu	0,001	0,038
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, taloushallinto	0,000	0,014
Ammatillisesti suuntautunut koulutus maahanmuuttajille, kiinteistöpalvelu	0,000	0,010
Maahanmuuttajille suunnattava valmistava koulutus, VALMA	0,016	0,127
Maahanmuuttajille suunnattava valmistava koulutus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus	0,001	0,026
Maahanmuuttajille suunnattava valmistava koulutus, perusopetukseen valmistava koulutus	0,008	0,091
Perusopetus	0,015	0,122
Lukio	0,001	0,030
Ammatillinen koulutus	0,0005	0,022
Kotoutumiskoulutus ruotsiksi, perus	0,0001	0,009
Yleinen orientaatiojakso, arabia	0,0001	0,009
Nopean työllistymisen orientaatiojakso, englanti	0,0001	0,009
Yleinen orientaatiojakso	0,0001	0,010
Työvoimakoulutus/omaehtoinen koulutus		
Omaehtoinen koulutus, vertailuryhmä	0,187	0,390
Työvoimakoulutus	0,813	0,390
Vuosi		
2013, vertailuryhmä	0,180	0,384
2014	0,195	0,396
2015	0,327	0,469
2016	0,299	0,458

Viitteet

¹ Ks. esim. Lochmann & Hillel & Speciale (2017). The Effect of Language Training on Immigrants' Economic Integration. Empirical Evidence from France. Cesifo Working Papers 6460.; Fasani & Frattani & Minale (2018). (The Struggle for) Refugee Integration into the Labour Market: Evidence from Europe. IZA DP No. 11333. sekä näissä tutkimuksissa olevat viittaukset aiempiin tutkimuksiin.

² Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1. Helsinki: Opetushallitus.

³ Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1. Helsinki: Opetushallitus.

⁴ Katso monitasomalleista esim. Raudenbush, S. W. & Bryk, A. S. (2002) Hierarcical linear models. Applications and data analysis methods. 2nd edition. Thousand Oak, CA:Sage Publications.

⁵ Maassaoloaika henkilön ensimmäisen koulutuksen alkamisen kohdalla on noin 750 päivää eli hieman vajaat kaksi vuotta.